

נוטעים דרך

לאחר שלא מצאו עצמם בעולם החרדי החליטו בעלי תשובה רבים לטעת להם דרך חדשה משל עצמם. הכירו את "נטיעות", רשת קהילות של בעלי תשובה המחפשים קהילה שיש בה עבודת ה' בשמחה עם חיבור אל החיים ואל הכוחות והכשרונות שה' נטע בהם. הם לא מוכנים לוותר על עולם התורה, אך גם לא מוכנים לוותר על עולמו הטבעי של הקב"ה. האם קהילותיהם תספקנה מענה לצרכי בעלי התשובה? מאמינים ונוטעים.

אהרן אריאל לביא גדל בקרית טבעון בבית חילוני והיה פעיל בתנועת הנוער העובד והלומד ואף שירת בנח"ל. לאחר כמה שנים, כשחזר בתשובה, שב עמו גם אחד החברים מהתיכון. לביא פנה לצינונות הדתית, ואותו חבר נכנס לקהילה חרדית סגורה. לאחר שהתגלה שחלק מעסקני הקהילה היו מעורבים בפלילים והקהילה התפרקה, עזב החבר את עולם התורה והתרחק משמירת התורה והמצוות. אך דווקא ממנו, הגיע הרעיון החלוצי.

"הוא אמר לי", מספר לביא, "שבעצם כשאדם חוזר בתשובה אין לו באמת לאן לחזור כי אין קהילות שחיות יהדות שמחוברת לחיים. למעשה, אם היו קהילות כאלו, הן היו יכולות להוות בית אמיתי ובריא לבעלי התשובה. כך נולד הרעיון להקמת קהילה עצמאית של בעלי תשובה, ואחרי כמה שנים גיליתי שיש עוד הרבה שחושבים על זה".

אז איך הרעיון להקים רשת קהילות לבעלי תשובה התגבש לכדי מציאות?

זה התחיל משני כיוונים שנפגשו. הכיוון הראשון היה הירחון 'אדרבה', שהוקם על-ידי בעלי-תשובה מהעולם החרדי, שהבינו אחרי 20 שנה של תשובה שישנן בעיות רבות במודל של חיים של בעלי תשובה בתוך החברה החרדית, והרגישו שהם חייבים להציף את הנושא. כבר בהתחלה הם חשבו על הקמת קהילות עצמאיות, אך הרעיון נזנח בהתחלה עקב קשיים רבים ובמקום זאת הוקם כתב העת. בדיעבד מתברר שזה היה לטובה, כי לפני חמש שנים ציבור בעלי התשובה עוד לא היה בשל לשינוי כזה. בכיוון השני, לפני ארבע שנים, ישבנו לדבר על הנושא אני וחבר בשם איתי יוסף לחמן, בעל תשובה מהרצליה פיתוח (שהיה בצופים, אבל הסתדרנו...). אני גרתי אז בבית ישראל בגילה והוא בנחלאות, ולא ראינו מקום שנוכל למצוא בו את עצמנו, והתחלנו לחפש מקום לקהילה חסידית ארץ-ישראלית. הקמנו גרעין במושב 'שובה' שבעוטף עזה ולפני שנתיים החלו לצוץ קהילות דומות נוספות, והגענו לשמונה קהילות שהתאחדו לרשת: במצפה רמון, צפת, מעלות, חיפה ועוד, ויש עוד שלוש קהילות בהקמה ומשפחות רבות שמעוניינות להצטרף למהלך הזה. בכל קהילה יש בין 15-30 משפחות, עם המון ילדים ועשייה עניפה.

מה הבעייתיות במודל של החיים של בעלי תשובה בתוך החברה החרדית?

קודם כל החברה עצמה לא תמיד מקבלת אותך כשווה בין שווים וילדים של בעלי תשובה מתקשים להתקבל למוסדות חינוך חרדיים, וגם בציבור הדתי-לאומי זה לא תמיד קל ופשוט אף ששם מקבלים אותך הרבה יותר טוב. אך מעבר לכך ישנן בעיות זהות וחוסר במסורת, שמובילות גם ללקיחת חומרות לא-הגיוניות וללחץ משפחתי. מעבר לכך יש בעיות בחינוך ובתעסוקה, ובעיקר הרבה סוגיות רוחניות אמוניות שבעלי תשובה צריכים ללמוד להתמודד עמן, אך כשמנסים להיבלע במקום אחר הדבר מאוד מסובך. למשל, כאשר אצל משפחה של חוזרים בתשובה יום אחד מגיע הבן הקטן ואומר לאביו שהוא משועמם בלימוד הגמרא, האב יכול מאוד להיבהל מכך והוא צריך ללמוד כיצד מתמודדים עם זה. ברמה האישית, כל בעל תשובה מביא איתו משהו מהעולם הקודם ובמקום לחבר אותו לתורה הוא נאלץ להדחיק אותו, אך כאשר יש קהילה של בעלי תשובה אפשר ללבן יחדיו סוגיות אמוניות הקשורות לכל הציבור ולחבר את התורה לחיים.

אם כך מספיק להקים קהילה. מדוע להקים "רשת" של קהילות כאלו?

ראשית, יש ביקוש לעוד ועוד קהילות כאלו וצריך גוף ארצי שיקים אותן, יאסוף משאבים יארגן וכדומה. עוד סיבה היא שהרשת מעצבת את הקהילות מחדש ומחזקת אותן. נציגים מכל הקהילות נפגשים מדי חודש וחצי, כל פעם בקהילה אחרת, לומדים אחד מהשני ומקיימים דיון מהותי שקשור לקהילה, כגון על סוגיות בחינוך, או על רב קהילה: האם בקהילות מעין אלו דרוש רב פוסק הלכה או יותר רב מנחה קבוצות?

למה שלא תשתלבו בגרעינים התורניים?

הסיבה העיקרית היא שאנחנו מחפשים ליצר זהות ציבורית חדשה לבעלי התשובה. מצד שני, מגיעות אלינו גם משפחות רבות מהציבור הדתי-לאומי שמחפשות משהו אחר, ובעיקר מחפשות שעבודת ה' תהיה הדבר המרכזי בקהילה – כל משפחה בקהילה שואלת עצמה בבוקר איך עובדים את ה' יותר טוב, וזה ייחודי ולא דווקא נמצא בכל שכונה בבני-ברק או בכל התנחלות. עבודת ה' זה העניין המרכזי של הקהילות, כאשר עשייה חברתית הנה פן מהותי בעניין והיא נובעת כחלק מעבודת ה'. זהו עוד מודל שאפשר ללמוד ממנו ולהתחבר אליו.

כיצד מתייחסים אליכם הרבנים החרדים והדתיים הלאומיים?

בציבור החרדי חלק מתנגדים כי זה דבר שהוא קצת חדש להם, אך אין להם מענה חלופי לבעיות שהעלנו. מצד שני יש גם תמיכה מהרבנים חרדיים, ביניהם גדולי דור, שלא רק אמרו לנו "לכו על זה" אלא אמרו: "איפה הייתם עד עכשיו?". גם העולם החרדי עובר תהפוכות רציניות והדור הצעיר כבר רואה עצמו כחלק מהחברה הישראלית, ורשת נטיעות מהווה ראש חץ בתהליך הזה. בציבור הדתי לאומי אכן מקבלים הרבה יותר טוב חוזרים בתשובה, אך יש שלא הבינו למה אנחנו לא מצטרפים לרשתות של הגרעינים התורניים. פה אנחנו טוענים שיש הבדלים מהותיים בהתכוונות של הקהילות ובהקשר שבתוכו הן צומחות, אבל הכל נעשה מתוך דיאלוג ואנחנו עובדים בשיתוף פעולה עם הגרעינים התורניים ועם כלל הארגונים והתנועות של הקהילות המשימתיות בארץ.

מהו הייעוד של "קהילות נטיעות"?

הקהילות עצמן מיועדות להיות כפריפריה גאוגרפית או חברתית. המטרה העיקרית היא גיבוש של הציבור סביב חזון משותף וזהות משותפת, ובגדול לחבר את התורה לחיים. אנו קוראים לזה 'חזרה לישראליות': הרבה חוזרים בתשובה הגיעו מסיירות מובחרות ומעשייה רחבה בכל מיני תחומים, ואנחנו קוראים להם לחזור לתעסוקה ולמעורבות חברתית. לדוגמה, יש אצלנו קהילות שעוסקות ביהדות ואקולוגיה, קידום תזונה בריאה בחברה החרדית ובמתן מענה לנוער חרדי מנותק.

מהי השאיפה לעוד כמה שנים?

השאיפה הנה להגיע לכ-25 קהילות עם כ-8000 איש בעשור הקרוב. אנו עובדים עם תוכניות מסודרות על העניין, ושואפים להביא לשינוי תודעה של היחס לבעלי התשובה, ובעיקר לשינוי התודעה של בעלי התשובה עצמם. אנחנו לא יכולים להבטיח הבטחות במקומות שאחרים הכזיבו, ואנחנו לא חיים באשליות שיש לנו פתרונות קסם, אך אנחנו מנסים ליצור את כל התנאים המתאימים. לא היינו רוצים שאנשים ימחקו עם התשובה את כל האישיות שהיתה להם קודם ואת כל כשרונותיהם, אלא שיקחו אותם לעבודת ה' ולקדושה, כגון באמנות, במוסיקה ובמדע. השינוי הזה בא לידי ביטוי גם בעיתון "אדרבה" שבהתחלה עסק בעיקר בהצפת הבעיות של בעלי התשובה בעולם החרדי ואחרי שנה וחצי שינה כיוון וגם עיצוב, והתחיל לחשוב קדימה. אנחנו רוצים להגיד שדווקא בתקופה הזו, של דור מבולבל, צריך לשים לב לאיפה הולכים, לקחת אחריות על חיינו ולברר היטב את דרכנו.